مقاله تحقیقاتی

هدف از برگزاری کنگره‌ها در سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی نیروهای مسلح: انجام وظیفه یا ارتقای کیفیت خدمات

امیر نظامی اصل[1]، *زهرا جهان بخش[2]، علیرضا عسگری[3]

چکیده

مقدمه: پژوهش در مورد چگونگی همایش‌های علمی، موجب ارزیابی روند رو به رشد مراکز علمی و دانشگاه‌ها و راه گشای سیاست‌گذاری‌ها در ارتقاء پژوهش‌های علمی کشور می‌باشد. این مطالعه، راهی جهت پی بردن به محاسن و معایب کنگره‌های علمی و روشن نمودن میزان رشد گروه‌های مختلف علمی شرکت کننده در آن است.

هدف: هدف مطالعه حاضر ارزیابی کیفیت کنگره‌های علمی طب نظامی و طب پیشگیری و بهداشت دریایی، با تمرکز بر خلاصه مقالات کنگره‌ها، بوده است.

مواد و روش‌ها: مطالعه انجام گرفته از نوع توصیفی مقطعی بوده که در آن، خلاصه مقالات شش کنگره مربوط به همایش‌های طب نظامی و طب پیشگیری و بهداشت دریایی (طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۹۳)، مورد بررسی قرار گرفتند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده گردید.

یافته‌ها: بیشترین درصد مقالات پذیرفته شده در کنگره‌های یاد شده (بیش از ۷۰ درصد)، مربوط به مقالات غیر پژوهشی (گردآوری) بوده و مقالات پژوهشی در آن کمتر به چشم می‌خورد. در جداسازی مقالات پژوهشی، اکثر مقالات مربوط به مطالعات مبتنی بر پرسش‌نامه و مصاحبه و بررسی پرونده‌های ثبت شده (بین ۰ تا ۲۵ درصد)، بود و مطالعات با یافته‌های آزمایشگاهی و مطالعات کلینیکی، در آن‌ها کمتر دیده می‌شود (کمتر از ۱۶ درصد). در هر دو گروه کنگره طب نظامی و طب پیشگیری، نویسنده مسئول اکثر خلاصه مقالات، از خارج از دانشگاه علوم پزشکی آجا بوده‌اند. در ساختار خلاصه مقالات کتابچه‌ها نیز، اشکالات نگارشی فراوانی وجود داشته است.

بحث و نتیجه‌گیری: نتایج مطالعه ما نشان می‌دهد که وضعیت تحقیقات و همایش‌های علمی در حیطه‌های طب نظامی و طب پیشگیری و بهداشت دریایی، پس از گذشت سالیان متمادی، هنوز به آن درجه از استانداردها نرسیده است. پژوهش‌های علمی، اعم از پایه و بالینی، در این حیطه بسیار ناچیز می‌باشند که لازم است مسئولین مربوطه با تدوین برنامه‌ای هدفمند در رفع این معضل بزرگ، گره گشایی نمایند.

کلمات کلیدی: ارزیابی خلاصه مقالات، ارتقاء کیفیت، کنگره‌های علمی.

مجله علوم مراقبتی نظامی ■ سال چهارم ■ شماره ۳ ■ پاییز ۱۳۹۶ ■ شماره مسلسل ۱۳ ■ صفحات ۱۵۹-۱۶۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۵/۲۱
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۸/۱۶
تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۹/۲۷

مقدمه

یکی از علوم تخصصی پزشکی، طب نظامی است که به عنوان یک رشته منحصر به فرد از طب کار، با پیشگیری و درمان بیماری‌ها و صدمات ناشی از کار در مشاغل نظامی و محیط‌های عملیاتی سر و کار دارد. این علم مهم، دامنه وسیعی از رشته‌های پزشکی همانند تروما، طب هوافضا و زیرسطحی، طب هسته‌ای، طب درمان

۱ـ متخصص طب هوا فضا و زیر سطحی، استادیار، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی آجا، دانشکده طب هوافضا و زیرسطحی، مرکز تحقیقات طب هوافضا.
۲ـ دانشجوی دکترای فیزیولوژی پزشکی، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی آجا، دانشکده طب هوافضا و زیرسطحی (* نویسنده مسئول).
آدرس الکترونیک: z.jahan14@gmail.com
۳ـ دکترای فیزیولوژی پزشکی، استاد، ایران، تهران، دانشگاه علوم پزشکی آجا، دانشکده طب هوافضا و زیرسطحی، مرکز تحقیقات طب هوافضا.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

جراحات ناشی از سلاح‌های شیمیایی، بیولوژیک و هسته‌ای و بسیاری از حوزه‌های دیگر را شامل می‌شود. وجود این دامنه وسیع، اهمیت و توجه ویژه به این علم را بیش از پیش آشکار می‌نماید. در حیطه دانش و فن‌آوری نظامی، سرعت تغییرات در سطح جهان، بسیار سریع و گسترده بوده، به طوری که هر روز سامانه‌های نظامی و سلاح‌های جدید با عوارض ناشناخته که سلامت و بقا انسان و سایر موجودات را مورد تهدید جدی قرار می‌دهد، به کار گرفته می‌شود. در چنین شرایطی لازم است دانش متخصصین ما به روز باشد. طب پیشگیری و بهداشت دریایی نیز از علوم تخصصی است که با تدوین و اجرای برنامه جامع پیشگیری، مراقبت و درمان بیماری‌ها، آسیب‌ها و حوادث، نقش ویژه‌ای در حفظ و ارتقای سلامت، ایمنی و آمادگی کارکنان شناورهای سطحی و زیرسطحی در مأموریت‌های ساحلی و طولانی مدت دارد. امروزه برنامه‌های بهداشت، امداد و درمان نیروی دریایی بر یافته‌های حاصل از پژوهش محققین و دانشمندان پایه‌ریزی می‌شود که یکی از نتایج آن می‌تواند بهبود آگاهی متخصصین و کارکنان این حوزه باشد (۱-۵).

نگاهی جدی به وضعیت پژوهش و کنگره‌های علمی در سطح کشورمان، سرزمینی که مدام مورد تهدید ابرقدرت‌ها و حتی همسایگان خود قرار می‌گیرد و سرمایه هنگفتی برای هدر دادن استعدادها ندارد، یک ضرورت است. ارزیابی چگونگی برگزاری همایش‌های علمی، دارای اهمیت ویژه‌ای برای برگزار کنندگان همایش و پژوهشگران علمی است. در واقع، این بررسی‌ها موجب ارزیابی روند رشد مراکز علمی و دانشگاه‌ها و راه گشای سیاست‌گذاری‌ها در ارتقاء پژوهش‌های علمی کشور و نیز راهی جهت شناخت نقاط ضعف و قوت محافل علمی و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای پیش رو، شناساندن علایق پژوهشگران و روشن نمودن میزان رشد گروه‌های مختلف علمی شرکت کننده در این مجامع علمی باشد. ارزیابی کنگره‌ها و خلاصه مقالات توسط بعضی از محققین انجام گرفته است. از آن جمله می‌توان به مطالعه قبلی این تیم در مورد کیفیت خلاصه مقالات اولین و دومین کنگره طب هوافضا و زیرسطحی (۶)، پژوهش بهرامی و همکاران بر روی مقالات ارائه شده در هشت دوره کنگره فیزیولوژی- فارماکولوژی ایران (۷) و حسینی بر روی کیفیت خلاصه مقالات ارائه شده در دهمین کنگره انجمن پیوند اعضاء در خاورمیانه (۸) اشاره کرد. در مطالعات خارجی هم می‌توان به پژوهش‌های واندر استین (Van der Steen) و همکاران بر روی همایش‌های جراحی پلاستیک (۹) و وُن هاربرگ (Von Harberg) و همکاران بر روی کنگره‌های سالانه انجمن اورولوژی آلمان (۱۰) اشاره نمود.

با توجه به اهمیت گردهمایی‌های علمی، در این مطالعه بر آن شدیم که چگونگی برگزاری کنگره‌های مربوط به طب پیشگیری و بهداشت دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی و همایش‌های طب نظامی در نیروهای مسلح (طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۳) را مورد بررسی و ارزیابی قرار دهیم تا در آینده بتوانیم برنامه‌ریزی جامع‌تری جهت پیشرفت و ارتقاء کنگره‌های برگزار شده در سطح دانشگاه علوم پزشکی و سایر مراکز تحقیقاتی در نیروهای مسلح داشته باشیم.

مواد و روش‌ها

مطالعه انجام گرفته از نوع توصیفی مقطعی و گذشته نگر بوده که از بین کلیه کنگره‌های برگزار شده وابسته به دانشگاه علوم پزشکی و نیروهای مسلح، ۶ کنگره از کنگره‌های مربوط به طب پیشگیری و بهداشت دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی و همایش‌های طب نظامی به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفتند (۱۱-۱۶). منابع مورد استفاده نیز کلیه خلاصه مقالات موجود در کتابچه کنگره‌های مربوطه می‌باشد. (جدول ۱)

خلاصه مقالات کنگره‌ها از نظر شاخص‌های زیر مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفتند: ۱) نوع مقاله (پژوهشی یا گردآوری)، ۲) وابستگی سازمانی نویسندگان خلاصه مقالات، ۳) چیدمان و ساختار خلاصه مقالات و ۴) تقسیم بندی خلاصه مقالات پژوهشی. گروه بندی خلاصه مقالات پژوهشی بر اساس اینکه بر پایه تحقیقات آزمایشگاهی، کارآزمایی بالینی و یا مبتنی بر پرسشنامه مصاحبه و پرونده‌های قبلی بوده، صورت گرفته است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۶ استفاده گردید. همچنین صداقت در جمع‌آوری و تجزیه تحلیل داده‌ها، بررسی مجدد اطلاعات جمع‌آوری شده توسط سایر همکارانِ مطالعه و رعایت قوانین نشر از جمله نکات اخلاقی رعایت شده در این پژوهش می‌باشد.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

جدول ۱- جزییات کنگره‌های طب پیشگیری و بهداشت دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی و همایش‌های سراسری طب نظامی

ردیف	نام کنگره	زمان برگزاری	دانشگاه مسئول یا محل برگزاری	تعداد مقاله	تعداد پوستر	تعداد سخنرانی
۱	اولین همایش سراسری طب پیشگیری، بهداشت دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی	۱۳۸۹/۱۲	نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران	۱۸۱	۱۱۴	۶۷
۲	دومین همایش ملی دوسالانه طب پیشگیری، بهداشت، امداد و درمان دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی	۱۳۹۱/۱۱	اداره بهداشت و درمان نیروی دریایی ارتش	۱۶۲	۱۰۵	۵۷
۳	اولین همایش بین‌المللی و سومین همایش طب پیشگیری، بهداشت، امداد و درمان دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی	۱۳۹۳/۱۰	۱-دانشگاه علوم پزشکی آجا ۲- دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان و مرکز تحقیقات طب دریایی و زیرسطحی ۳-اداره بهداشت و درمان نیروی هوایی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، مرکز تحقیقات	۲۵۷	۱۸۸	۶۹
۴	اولین سمینار سراسری طب نظامی	۱۳۸۰/۹	دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله	۵۴	نامشخص	نامشخص
۵	سومین کنگره سراسری طب نظامی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و دومین کنگره طب نظامی دانشگاه علوم پزشکی آجا	۱۳۸۲/۱۱	دانشگاه علوم پزشکی آجا	۲۱۳	۱۲۵	۸۸
۶	چهارمین کنگره سراسری علمی کاربردی طب نظامی و مدیریت بحران	۱۳۸۷/۳	معاونت آموزش و پژوهش دانشگاه علوم پزشکی آجا	۶۹۰	۵۲۸	۱۶۲

یافته‌ها

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد در دو کنگره اول و دوم طب پیشگیری و بهداشت دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی، بیشترین درصد (به ترتیب ۷۴ و ۷۹ درصد) مقالات پذیرفته شده، مربوط به مقالات گردآوری و سهم مقالات پژوهشی کمتر بوده است، اگرچه در کنگره سوم درصد مقالات پژوهشی تا حدودی افزایش یافته است (۴۲ درصد).

در جداسازی مقالات پژوهشی، از نظر آزمایشگاهی یا انجام معاینات تخصصی، در دو کنگره اول طب پیشگیری، به ترتیب ۱۴ مورد (۷/۷۳ درصد) و ۱۸ مورد (۱۱/۱۲ درصد) مشاهده گردید اما در کنگره سوم افزایشی حدود ۴۰ مورد (۳۶/۷ درصد) نشان داده شد. اکثر سهم خلاصه مقالات پژوهشی در هر سه کنگره مربوط به مطالعات مبتنی بر پرسش نامه، مصاحبه، آزمون‌های روان شناسی و بررسی پرونده‌های ثبت شده بوده است. (جدول ۲)

در کنگره اول طب پیشگیری در سال ۱۳۸۹، نویسنده‌ی مسئول ۱۲/۷۱ درصد از خلاصه مقالات، از دانشگاه علوم پزشکی آجا و ۸۷/۲۹ درصد خارج از دانشگاه علوم پزشکی آجا بودند. در دومین و سومین کنگره (برگزار شده در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲) نیز به ترتیب، ۲۴/۰۷ و ۲۵/۳ درصد نویسندگان مسئول از دانشگاه علوم پزشکی آجا و مابقی (۷۵/۹۳ و ۷۴/۹۷ درصد به ترتیب)، خارج از دانشگاه علوم پزشکی آجا بوده‌اند. (جدول ۳)

اما در کنگره‌های طب نظامی، بیشترین سهم مقالات مربوط به خلاصه مقالات گردآوری بوده (بیش از ۷۰ درصد) که در کنگره اول، سهم این میزان حتی تا ۹۶/۳ درصد بوده است. در این سه کنگره، سهم مقالات پژوهشی در کنگره اول، دوم و سوم به ترتیب، ۳/۷، ۲۸/۱۷، ۲۶/۳۸ درصد بوده است. (جدول ۴)

جدول شماره ۴ نشان می‌دهد روند سیر مقالات پژوهشی انجام گرفته با تکنیک‌های آزمایشگاهی یا معاینات تخصصی، در

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

جدول ۲- فراوانی مطلق انواع خلاصه مقالات ارائه شده در سه همایش طب پیشگیری و بهداشت دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی

کنگره اول	نوع خلاصه مقالات	**تعداد کل**	۱۸۱		
		گردآوری	۱۳۵(۷۴/۶ ٪)		
		پژوهشی	۴۶ (۲۵/۴٪)	پرسشنامه و غیره (مثل مصاحبه و آزمون‌های روان شناسی و بررسی پرونده‌های ثبت شده)	۳۲ (۱۷/۶۷٪)
				آزمایشگاهی و معاینات تخصصی	۱۴ (۷/۷۳٪)
کنگره دوم	نوع خلاصه مقالات	**تعداد کل**	۱۶۲		
		گردآوری	۱۲۸ (۷۹٪)		
		پژوهشی	۳۴ (۲۱٪)	پرسشنامه و غیره (مثل مصاحبه و آزمون‌های روان شناسی و بررسی پرونده‌های ثبت شده)	۱۶ (۹/۸۸٪)
				آزمایشگاهی و معاینات تخصصی	۱۸ (۱۱/۱۲٪)
کنگره سوم	نوع خلاصه مقالات	**تعداد کل**	۲۵۷		
		گردآوری	۱۴۸ (۵۷/۵۹٪)		
		پژوهشی	۱۰۹ (۴۲/۴۱٪)	پرسشنامه و غیره (مثل مصاحبه و آزمون‌های روان شناسی و بررسی پرونده‌های ثبت شده)	۶۹ (۲۴/۸۵٪)
				آزمایشگاهی و معاینات تخصصی	۴۰ (۱۵/۵۶٪)

جدول ۳- وابستگی (Affiliation) نویسندگان در سه همایش طب پیشگیری و بهداشت دریایی بر روی شناورهای سطحی و زیرسطحی

		کنگره اول (۱۳۸۹)	**کنگره دوم (۱۳۹۱)**	**کنگره سوم (۱۳۹۳)**
دانشگاه آجا		۲۳ (۱۲/۷۱٪)	۳۹ (۲۴/۰۷٪)	۶۵ (۲۵/۳٪)
خارج از دانشگاه آجا	نظامی	۱۰۰ (۵۵/۲۵٪)	۶۷ (۴۱/۳۶٪)	۹۰ (۳۵/۰۲٪)
	غیرنظامی	۵۸ (۳۲/۰۴٪)	۵۶ (۳۴/۵۷٪)	۱۰۲ (۳۹/۶۸٪)

جدول ۴- فراوانی مطلق انواع خلاصه مقالات ارائه شده در سه همایش سراسری طب نظامی

کنگره اول	نوع خلاصه مقالات	**تعداد کل**	۵۴		
		گردآوری	۵۲ (۹۶/۳٪)		
		پژوهشی	۲ (۳/۷٪)	پرسشنامه و غیره (مثل مصاحبه و آزمون های روان شناسی و بررسی پرونده های ثبت شده)	۰ مورد
				آزمایشگاهی و معاینات تخصصی	۲ (۳/۷٪)
کنگره سوم	نوع خلاصه مقالات	**تعداد کل**	۲۱۳		
		گردآوری	۱۵۳ (۷۱/۸۳٪)		
		پژوهشی	۶۰ (۲۸/۱۷٪)	پرسشنامه و غیره (مثل مصاحبه و آزمون های روان شناسی و بررسی پرونده های ثبت شده)	۳۵ (۱۶/۴۳٪)
				آزمایشگاهی و معاینات تخصصی	۲۵ (۱۱/۷۴٪)
کنگره چهارم	نوع خلاصه مقالات	**تعداد کل**	۶۹۰		
		گردآوری	۵۰۸ (۷۳/۶۲٪)		
		پژوهشی	۱۸۲ (۲۶/۳۸٪)	پرسشنامه و غیره (مثل مصاحبه و آزمون های روان شناسی و بررسی پرونده های ثبت شده)	۱۳۴ (۱۹/۴۲٪)
				آزمایشگاهی و معاینات تخصصی	۴۸ (۶/۹۶٪)

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

کنگره‌های طب نظامی دارای نظم مشخصی نبوده است. در تقسیم بندی مقالات بر پایه پرسش‌نامه و غیره نیز، افزایش ملایمی در تعداد مقالات طی گذشت زمان مشاهده می‌شود.

در کنگره اول و سوم طب نظامی (سال‌های ۱۳۸۰ و ۱۳۸۲)، در بیش از ۸۰ درصد مقالات، نویسنده‌ی مسئول از نظامیان خارج از دانشگاه علوم پزشکی آجا و سهم مقالات از دانشگاه علوم پزشکی آجا و غیرنظامی خارج از دانشگاه بسیار ناچیز بوده است. (جدول ۵) در کنگره چهارم تغییر محسوسی در درصدها مشاهده شده است، ۳۰/۱۴ درصد مقالات از دانشگاه علوم پزشکی آجا و مابقی خارج از دانشگاه علوم پزشکی آجا (۲۳/۱۹ نظامی و ۴۶/۶۷ درصد غیرنظامی) بوده‌اند.

از نظر ساختاری، در خلاصه مقالات موجود در کتابچه‌ها، فرمت و ساختار نگارشی معین و تعریف شده‌ای دیده نشد. در تمام کنگره‌ها در کل خلاصه مقالات، اندازه حجم کلمات بین یک پاراگراف (چند خط) تا چند صفحه متغیر بوده است. در کل خلاصه مقالات ارائه شده، اندازه مشخص و معینی برای تعداد کلمات کلیدی وجود نداشت، به طوری که در کنگره‌های طب نظامی هیچ واژه کلیدی قید نشده و در کنگره‌های طب پیشگیری و بهداشت دریایی نیز تعداد کلمات کلیدی بین صفر تا ده متغیر بوده است. همچنین کتابچه کنگره‌ها به جز چند مورد استثناء، فاقد آدرس الکترونیکی نویسنده مسئول بوده است.

بحث و نتیجه‌گیری

بخش مهمی از ارتباطات علمی، ارائه نتایج تحقیقات و پژوهش‌ها در محافل علمی می‌باشد که ارائه مقاله در این گردهمایی‌های پزشکی و پیراپزشکی معمولاً بر اساس خلاصه مقاله می‌باشد. انتشار خلاصه مقالات کنگره‌ها در مجلات معتبر علمی یا کتابچه‌های خلاصه مقالات، جهت انتقال دانش و به کارگیری مناسب آن‌ها می‌باشد که به منظور بهره‌برداری و استفاده مطلوب باید از چیدمان مناسب و اصول نگارشی صحیح برخوردار باشد، در غیر این صورت، کارایی چندانی در زنجیره انتقال دانش نخواهد داشت.

همان طور که در مطالعه ما مشاهده شد و در نتایج به صورت کلی اشاره شد، در ساختار خلاصه مقالات کتابچه‌ها، اشکالات نگارشی زیادی وجود داشته است که شاید کوتاهی داوران جهت اطلاع‌رسانی در اصلاح مقالات و وقت کم در تصحیح خلاصه مقالات، از عوامل مؤثر در بروز این مشکل باشند. حسینی در مطالعه خود بر روی کیفیت خلاصه مقالات دهمین کنگره پیوند اعضاء در خاورمیانه با استفاده از روش Timer (۱۷) که روایی و پایایی آن مشخص شده و از ۱۹ آیتم جهت بررسی ساختاری از قسمت‌های مختلف خلاصه مقاله پژوهشی و مشخص کردن نوع مطالعه پژوهشی شامل بوده است، بیان نمود که کیفیت خلاصه مقالات کنگره، نسبتاً خوب و مطلوب بوده اما لازم است در کنگره‌های بعدی، بهتر گردد (۸). لازم به یادآوری است سایر پژوهشگران در بررسیِ کیفیت مقالات و خلاصه مقالاتِ مجلات علمی و کتابچه کنگره‌ها، از روش‌هایی استفاده نمودند که در مطالعه حاضر به دلیل سهم بسیار پایین مقالات پژوهشی و نیز عدم دسترسی به محورها و عناوین کنگره‌ها، امکان‌پذیر نشد که این خود، محدودیت اصلی مطالعه حاضر می‌باشد.

همان طور که نتایج جدول ۲ و ۴ نشان می‌دهد در هر دو کنگره طب نظامی و طب پیشگیری نویسنده مسئول بیشتر مقالات، از خارج از دانشگاه علوم پزشکی آجا بوده است. البته در دو کنگره اول و سوم طب نظامی، بیش از ۸۰ درصد کل مقالات از نظامی‌ها بوده است و در کنگره چهارم سهم نویسنده مسئول غیرنظامی افزایش یافت (۴۶/۶۷ درصد). در کنگره‌های طب پیشگیری نیز از بین نویسندگان خارجی، سهم نظامیان و غیرنظامی تقریباً در یک سطح بوده است، این مطلب می‌تواند نشان دهنده این باشد که برگزاری این کنگره‌ها از اطلاع‌رسانی مناسب‌تر و مطلوب‌تری نسبت به کنگره‌های طب هوافضا و زیرسطحی (۶) برخوردار بوده است.

جدول ۵- وابستگی (Affiliation) نویسندگان در سه همایش سراسری طب نظامی

		کنگره اول (۱۳۸۰)	کنگره سوم (۱۳۸۲)	کنگره چهارم (۱۳۸۷)
دانشگاه آجا		۵ (٪۹/۲۶)	۱۴ (٪۶/۵۷)	۲۰۸ (٪۳۰/۱۴)
خارج از دانشگاه آجا	نظامی	۵۱ (٪۸۸/۸۹)	۱۷۳ (٪۸۱/۲۲)	۱۶۰ (٪۲۳/۱۹)
	غیر نظامی	۱ (٪۱/۸۵)	۲۶ (٪۱۲/۲۱)	۳۲۲ (٪۴۶/۶۷)

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

اصول کلی در برگزاری کنگره‌های علمی در سطح جهان، بر این بوده که معمولاً دانشمندان و محققین، یافته‌های جدید و منتشر نشده خود را ارائه داده که از اهداف مهم آن، خطازدایی از مسیری است که پژوهشگران رفته‌اند و معمولاً هیئت برگزیده‌ای، جهت انتخاب و تبدیل بهترین خلاصه مقالات به مقاله کامل، دعوت شده که مجموعه‌ای از مقالات پژوهشی را بعد از کنگره به چاپ می‌رسانند (۱۷، ۱۸). کنگره‌های طب نظامی و طب پیشگیری و بهداشت دریایی نیز که به همت همکاران در نیروهای مسلح تقریباً به صورت دو سالانه برگزار می‌گردد، باید بتوانند تا به این حد به روز (Up to Date) باشند.

یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن بود که مقالات گردآوری و آموزشی (غیر پژوهشی و غیرآزمایشگاهی که در واقع به طور دقیق‌تر نوعی نِت گردی یا وِب گردی بوده‌اند)، درصد بسیار بالایی از کل مقالات را شامل شده و سهم مقالات اصیل پژوهشی و تحقیقی در این کنگره‌ها بسیار کمتر بوده است، چنانچه در مطالعه قبلی بر روی ارزیابی کنگره‌های طب هوافضا و زیرسطحی (۶) نیز این وضعیت مشاهده شده بود؛ بنابراین لازم و ضروری است که این مسئله مهم آسیب شناسی شده و تجدید نظری در برگزاری دوره‌ای این کنگره‌ها اعمال گردد. البته در کنگره دیگری (هفتمین کنگره بیماری‌های داخلی) که در دانشگاه علوم پزشکی آجا در سال ۱۳۸۵ برگزار شد، از کل خلاصه مقالات موجود در کتابچه مربوطه، تنها ۲۷/۶ درصد گردآوری و ۵/۳ درصد از نوع گزارش موردی و اکثریت مقالات آن یعنی ۶۷/۱ درصد از نوع پژوهشی بوده است (۱۹) که این موضوع را شاید بتوان به عنوان غیرنظامی کنگره و یا باریک‌تر بودن عناوین تخصصی، در مقایسه با حیطه وسیع طب نظامی، نسبت داد. مروری بر چهل و یکمین کنگره بین‌المللی طب نظامی (ICMM) (۲۰۱۵) که در اندونزی برگزار گردید، نشان می‌دهد، از کل خلاصه مقالات ارائه شده در سه قسمت سمپوزیوم، مقاله آزاد (Free Paper) و پوستر، ۶۹ درصد مقاله پژوهشی (۲۳۵ مورد) و ۳۱ درصد مقاله مروری (۱۰۵ مورد) بوده است (۲۰). لازم به ذکر است در کنگره‌های بزرگ جهانی، مقالات مروری و گردآوری پذیرفته نمی‌شود، مگر اینکه نویسنده به عنوان سخنران مدعو باشد و شخص برجسته‌ای در آن حیطه باشد، چنان چه در چهل و یکمین کنگره بین‌المللی طب نظامی (ICMM) (۲۰۱۵)، به دلیل مسئولیت اجرایی بسیاری از سخنرانان، اکثر مقالات از نوع مروری، ارائه پروتکل‌های مدیریتی-درمانی بوده‌اند که منبعث از تجربه سازمان و کشور متبوع بوده است و مطالعه و جمع‌آوری داده از اینترنت بسیار کم به چشم می‌خورد. در واقع این خلاصه مقالات مروری، گردآوری نیستند، بلکه اکثراً مبتنی بر داده‌ها می‌باشند (۲۰).

وسعت مقالات پژوهشی پذیرفته شده در کنگره‌های علمی، نشان از پویایی آن علم و همچنین بیانگر میزان همکاری مشترک بین دانشگاه‌ها و مراکز علمی می‌باشد، پس چرا باید بودجه پژوهشی را صرف برگزاری کنگرهایی کنیم که درصد بالایی از مطالب آن به صورت آموزشی و گردآوری است. به یاد داشته باشیم همیشه می‌توان در ژورنال کلاب‌ها و حتی سمینارهای داخلی، به مطالب مروری پرداخت، بدون اینکه هزینه گزافی در برگزاری کنگره‌ها متحمل شویم. متأسفانه نه تنها نگاه فعلی محققین به کنگره‌ها، به عنوان زنگ تفریح و گردهمایی اجتماعی است، بلکه برگزارکننده‌ها نیز گاهی، همه فعالیت خود را معطوف پذیرایی از مهمانان می‌کنند؛ بنابراین باید در نگاه و روش برگزاری کنگره در نیروهای مسلح، انقلابی ایجاد گردد (۱۸).

بررسی و کنکاش از کنگره‌های علمی توسط بعضی از محققین دیگر نیز انجام گرفته است، به عنوان مثال بهرامی و همکاران در سال ۱۳۸۶ (۷)، در بررسی صورت گرفته بر روی خلاصه مقالات ارائه شده در هشت دوره از کنگره‌های فیزیولوژی و فارماکولوژی، بیان نمودند که در مجموع عملکرد محققین در طی این ۱۶ سال مثبت و مطلوب بوده است. در این پژوهش، در تقسیم بندی موضوعی مقالات (شامل: زمینه‌های سیستمیک، رفتاری، بیولوژی مولکولی و یا سلولی)، بیشترین درصد مقالات مربوط به تحقیقات سیستمیک بوده است که لزوم فعال‌تر نمودن تحقیقات مولکولی در برنامه‌های آتی را عنوان نمودند. مقالات گردآوری در این پژوهش اصلاً به چشم نمی‌خورد، در حالی که در کنگره‌های ارزیابی شده در مطالعه ما، تعداد مقالات پژوهشی بسیار پایین بوده است.

علاوه بر ارزیابی چکیده مقالات کنگره‌ها، مقالات موجود در مجلات معتبر علمی نیز از نظر محتوی و ساختار، توسط گروهی از محققین مورد بررسی قرار گرفته اند. چنانچه فرشته نژاد و همکاران در مقاله خود بیان نمودند که « تخمین زده می‌شود که سالانه بیش

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

از ۱/۵ میلیون مقاله پژوهشی در مجلات علمی علوم پزشکی ایران به انتشار می‌رسد که علی‌رغم گذر از مرحله داوری و بررسی توسط متخصصین، برخی مقالات با کیفیت‌های نامناسب در این بین به چشم می‌خورند (۲۱). در بررسی طباطبایی و فاضل زاده نیز بر روی ۲۰۰ مقاله چاپ شده توسط هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، به مشکلات نگارشی از جمله مورد غفلت قرار دادن قسمت نمونه‌گیری و محاسبه حجم نمونه (در بیش از ۹۵ درصد مقالات) و نقصان در ذکر مسائل اخلاقی در مقالات مورد نیاز (حدود ۵۰ درصد مقالات) اشاره شده است (۲۲)، این در حالی است که برای مقالات منتشر شده در مجلات، فرصت کافی برای داوری وجود دارد. در بررسی از نظر محتوی و نوع مقالات، عقیلی و همکاران در سال ۱۳۸۶، (بر روی مجلات علوم پزشکی کشور طی سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۷۹)، نشان دادند که ۸۱/۲ درصد مقالات منتشر شده از نوع پژوهشی، ۱۱/۴ درصد گزارش موردی، ۵/۵ درصد مروری، ۰/۵ درصد ترجمه‌ای و ۱/۴ درصد سایر مقالات بوده است (۲۳). همچنین در یک پژوهش مقطعی انجام شده در سال ۱۳۸۹، از ۱۶۲ مقاله مربوط به مجلات دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور (بین سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۷)، مطالعات مقطعی با ۶۱/۷ درصد (۱۰۰ مقاله)، بیشترین نوع مطالعه را تشکیل دادند و پس از آن کارآزمایی‌های بالینی یا مطالعات آینده نگر نیمه تجربی با ۱۷/۲ درصد (۲۸ مقاله) قرار گرفتند (۲۴).

در مجموع می‌توان گفت که طی دو دهه گذشته اگرچه شاهد گسترش کمیت برگزاری کنگره‌های علمی در دانشگاه علوم پزشکی آجا بوده‌ایم، اما این افزایش الزاماً با افزایش کیفیت همراه نبوده است. این در حالی است که به دلیل گسترش روزافزون علم و پیچیدگی روزافزون تهدیدها، سطح انتظارات از این دانشگاه رو به افزایش است. شاید از عوامل مؤثر در بروز این معضل، تخصیص ناکافی منابع مالی در طرح‌های تحقیقاتی، عدم کفایت تجهیزات و امکانات مناسب جهت انجام تحقیقات کاربردی، کمبود نیروی انسانی علاقه‌مند در زمینه پژوهش‌های مرتبط با کنگره‌های مذکور، انجام طرح‌های تحقیقاتی بدون در نظر گرفتن اولویت‌ها و درگیر بودن اعضاء هیئت علمی در امور غیر پژوهشی باشد؛ بنابراین لازم است کمبودها و مشکلاتی که در تعداد مراکز تحقیقاتی فعال و تخصیص بودجه‌های تحقیقاتی به پروژه‌های تحقیقاتی وجود دارد، با همت و تلاش مسئولین و دست اندرکاران مربوطه با تنظیم برنامه‌ای جامع و کارآمد، رفع شده و چراغ پژوهش در این علوم مهم نظامی همیشه روشن نگه داشته شود تا کنگره‌های علمی به جایگاه واقعی و بهینه خود نه تنها در سطح نیروهای مسلح بلکه در سطح ملی و بین‌المللی دست پیدا کنند.

با تمام موارد ذکر شده پیشنهاد می‌گردد در تدوین این برنامه جامع (جهت ارتقا کیفیت کنگره‌ها در سال‌های آتی)، موارد زیر مورد توجه گیرد:

۱. هدایت پایان‌نامه‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی به سمت تحقیقات تجربی با نگاه به نیازها و اولویت‌های تحقیقاتی نیروهای مسلح و برطرف کردن خلأهای تحقیقاتی آن
۲. توسعه مشارکت دانشجویان، نخبگان و دانشمندان ملی در طرح‌های تحقیقاتی کاربردی نیروهای مسلح قبل از برگزاری کنگره‌ها
۳. بستر سازی جهت جذب اعضاء هیئت علمی پژوهشی و تأکید بر توسعه آموزش پژوهش محور در مقاطع تحصیلات تکمیلی
۴. گسترش ارتباطات علمی جهت همکاری مشترک با سایر دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی معتبر
۵. ارزیابی و ساماندهی پژوهشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی و ارتقاء کیفی تجهیزات و امکانات پژوهشی
۶. اولویت تخصیص منابع مالی و امکانات برای گسترش مطالعات پژوهشی و اختصاص دادن بخشی از بودجه‌های پژوهشی جهت کارهای اصیل تحقیقاتی با محوریت شعار کنگره‌ها
۷. بازنگری در ضرورت برگزاری کنگره‌هایی با هزینه‌های سرسام‌آور به صورت سالانه یا دو سالانه و صرفاً جهت کسب امتیاز ناچیز
۸. جمع‌بندی نقاط ضعف هر کنگره بعد از اتمام آن و هدایت دانشمندان و محققین به پر کردن خلأهای علمی در سال‌های آتی

در پایان اشاره می‌نماییم، طب نظامی به عنوان یک ضرورت، شکل یافته و در حال توسعه و گسترش می‌باشد؛ بنابراین حیاتی و ضروری است که به منظور کسب آخرین یافته‌های پزشکی در زمینه‌های مختلف آن (رزمی، هوایی و دریایی) و افزایش آگاهی و مهارت کارکنان نیروهای مسلح، فعالیت‌های پژوهشی مربوطه و کیفیت

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]
[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

کنگره‌های آن را بهبود و ارتقاء دهیم. همایش‌های طب پیشگیری و بهداشت دریایی نیز با هدف بهره‌مندی حوزه‌های مختلف بهداشت، درمان و طب پیشگیری از نظرات اندیشمندان و محققان سراسر کشور و افزایش عمق دانش نیروی‌های نظامی فعال در پهنه دریاها و اقیانوس‌ها می‌باشد که می‌تواند تأثیر بسزایی در افزایش توان رزم این نیروی انسانی ارزشمند داشته باشد، چرا که با اجرای اصول صحیح طب پیشگیری و مراقبت، ارزیابی وضعیت سلامت کارکنان و خانواده‌های آن‌ها، این امر مهم می‌تواند امکان‌پذیر باشد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از آقای دکتر عباس نورمحمدی جهت همکاری و راهنمایی در پژوهش حاضر، نهایت سپاس و قدردانی را داریم.

تضاد منافع

بدین‌وسیله نویسندگان تصریح می‌نمایند که هیچ‌گونه تضاد منافعی در خصوص پژوهش حاضر وجود ندارد.

References

1- Institute WRAMCB. Military Preventive Medicine: Mobilization And Deployment. USA: Borden Institute USA Army Publication; 2004.
2- Rahmani R, Sh M, Zareei Zavaraki E, Abbaspour A, Maleki H. Military medicine's role in the armed forces and the need to develop specialized education programs in Iran military medicine. J Mil Med. 2012;13(4): 247-52.
3- Mohammadimehr M, Dana A. Competencies needed for general practitioners to develop military medicine courses. J Adv Med Educ. 2016;1(2): 36-42.
4- Izadi M, Shahyad S, LotfiAzar A, Saadat SH, Hosseini-Zijoud S-M, Hosseini-Zijoud S-M. Descriptive Evaluation of Military Medicine Journals in Iran and the World. J Mil Med. 2016;18(3): 280-9.
5- Hosseini S, Zarei E, Abhari A. Psychological effects of long term army naval missions on their families a qualitative study. J Mil Med. 2012;14(2): 113-21.
6- Jahanbakhsh Z, Nezami Asl A. Quality assessment of abstracts appearing in the first and second Aerospace and Submarine Medicine Congress. Ebn-e-Sina. 2013;15(3): 27-34.
7- Bahrami F, Semnanian S, Khoshbaten A. Assessing the presented articles in the 10th to 17th Iranian Physiology and Pharmacology Congress. Physiol Pharmacol. 2007;11(2): 82-90.
8- MahbobehSadat H. Quality Assessment of Abstracts of the Xth Congress of the Middle East Society for Organ Transplantation: Does It Need Improvement? Nephro-Urol Monthly. 2009;1(1, Summer): 61-4.
9- van der Steen LP, Hage JJ, Kon M, Mazzola R. Reliability of a structured method of selecting abstracts for a plastic surgical scientific meeting. Plast Reconstr Surg. 2003;111(7): 2215-22. DOI: 10.1097/01.PRS.0000061092.88629.82 PMID: 12794462
10- Von Hardenberg J, Worst TS, Weiß C, Michel MS. 884 How can the quality of congresses be improved? Results from an analysis of the annual congress of the German Society of Urology. Eur Urol Suppl. 2014;13(1): e884. DOI: 10.1016/s1569-9056(14)60870-8
11- Abstract proceeding of The 4th national congress in military medicine. AJA University Of Medical Sciences. 2008.
12- Abstract proceeding of the The 3th annual congress of military medicine I.R.I army. AJA University Of Medical Sciences. 2014, 18-19 Feb.
13- Abstract proceeding of The 1th annual congress in military medicine. AJA University Of Medical Sciences. 2001, 19-20 Dec.
14- 3rd national and 1st international symposium on naval preventive medicine " health rescue and clinical management" on the naval and submarine fleets. 2015, 16-20 Jan.
15- 1st national congress of naval preventive medicine and sanitation on marine and submarine ships. 2011, 22-25 Feb.
16- 2nd national symposium naval preventive medicine " health rescue and clinical management" on the naval and submarine fleets. 2013, 26-1 Feb-Mar.
17- Timmer A, Sutherland LR, Hilsden RJ. Development and evaluation of a quality score for abstracts. BMC Med Res Methodol. 2003;3: 2. PMID: 12581457
18- Asgari A. One congress, multiple suggestions. Prelude to the 2st aerospace and submarine medicine congress. J sci Mil Med Univ. 2012: 103-6.
19- Abstract proceeding of the 7th congress on internal diseases. AJA University Of Medical Sciences. 2006.
20- Abstract proceeding of the The 41st ICMM world congress of military medicine (Indonesia). 2015, 17-22 May.
21- Fereshtehnejad SM, Baradaran HR, Moradi Lakeh M. Validity and reliability of a checklist for critical appraisal of the original research abstracts by student peer reviewers in medical student research congresses. Q J Sabzevar Univ Med Sci. 2014;20(5): 611-22.
22- Tabatabaee S, Fazalzadeh O. Assessing the principle of scientific writing in published articles in Shiraz university of medical sciences, Iran. Iranian J Epidemiol. 2009;5(2): 28-34.
23- Aghili A, Aminipour M, Ahmadieh M, Beiki O. Evaluation of Iranian medical journals by analysing citations to articles published between. Hakim Res J. 2007;10(1): 36-42.
24- Gohari MR, Salehi M, Vahabi N, Bazrafshan A. Analysis of medical sciences articles structure quality during 2002-2008. J Payavard Salamat. 2012;6(1): 79-88.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

The Objective of Organizing Congresses by Medical Universities of Military Forces: An Institutional Task or a Service Quality Promotion Platform

Nezami Asl. A[1], *Jahanbakhsh. Z[2], Asgari. A[3]

Abstract

Introduction: Any research to evaluate how a conference was performed, whether the initial goals were achieved and where to go next sounds essential. In addition, the research in this respect uncovers strong and weak points for further planning of academic congresses.

Objectives: The aim of the present study was to evaluate the quality of academic congresses held in military medicine and navy preventive medicine based on the proceeding abstracts.

Materials and Methods: In this descriptive cross-sectional study, the abstracts published in most military health and navy preventive medicine (during 2001-2014) in Iran were evaluated. Data were analyzed using descriptive statistics by the SPSS 16 software.

Results: Results showed that the majority of the accepted articles (more than 70%) were non-research articles. Regarding the research articles, most of the articles were based on the questionnaire and interview (less than 25%) and there were a few articles with laboratory and clinical findings (less than 16%). In both groups (military medicine and navy preventive medicine), the corresponding authors of most of the articles' abstracts were not affiliated to the AJA Medical Universities. The structure of the abstracts which appeared in the proceedings needed more efforts to match the proper standards.

Discussion and Conclusion: The findings of the present study show that despite organizing a fair number of conferences, there still remains principles to stick to and rules to follow. Our finding urges policy makers to utilize all means available to elicit maturity and conduct fundamental, basic, translational and clinical trials up to the standards of the military health department visions.

Keyword: Abstract Evaluation, Promotion of Quality, Scientific Congresses.

[Downloaded from mcs.ajaums.ac.ir on 2026-10-30]

[DOI: 10.29252/mcs.4.3.159]

Nezami Asl A, Jahanbakhsh Z, Asgari A. The Objective of Organizing Congresses by Medical Universities of Military Forces: An Institutional Task or a Service Quality Promotion Platform. Military Caring Sciences. 2017; 4(3).159-167.
Submission: 12/8/2017 Accepted: 7/11/2017 Published: 18/12/2017

1- MD Specialist in aerospace and sub Aquatic Medicine, Assistant Professor, Iran, Tehran, AJA University Of Medical Sciences, Faculty of Aerospace and Subaquatic Medicine, Aerospace Medicine Research Center.

2- (*Corresponding Author) Ph.D. Student In Medical Physiology, Iran, Tehran, AJA University Of Medical Sciences, Faculty of Aerospace And Subaquatic Medicine. Email: z.jahan14@gmail.com

3- Ph.D. in Medical Physiology, Professor, Iran, Tehran, AJA University of Medical Sciences, Faculty of Aerospace and Subaquatic Medicine, Aerospace Medicine Research Center.